

Jerzy Kehl

"Kunstwerke chemisch betrachtet.
Materialien, Analysen,
Altersbestimmung", Josef Riederer,
Berlin-Heidelberg-New York 1981 :
[recenzja]

Ochrona Zabytków 38/2 (149), 138

1985

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE

Josef Riederer, *Kunstwerke chemisch betrachtet. Materialien, Analysen, Altersbestimmung* (Chemiczne traktowanie dzieł sztuki. Materiały, analizy, datowanie), Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg, New York 1981, 191 ss., 50 tab., 35 il.

Nowa książka prof. J. Riederera, dyrektora laboratorium badawczego przy Muzeum Pruskim w Berlinie Zachodnim, prezentuje różnorodne techniki współczesnej chemii analitycznej i możliwości wykorzystania ich do badań archeometrycznych, zwanych u nas badaniami technologicznymi.

W pierwszym rozdziale autor przedstawia rozwój badań od początku XVIII w., kiedy powstawały pierwsze dokumentacje obiektów zabytkowych. Obecnie badania te są rozwijane na szeroką skalę w laboratoriach tworzonych przy wszystkich większych muzeach świata lub przy zespołach małych muzeów. Laboratoria te zatrudniają specjalistów z różnych dziedzin, dysponujących nowoczesnym wyposażeniem instrumentalnym. Ponieważ w ostatnich latach nastąpił nie spotykany dotychczas rozwój technik badawczych, wymagający jednak użycia kosztownej aparatury, wiele laboratoriów współpracuje z najpoważniejszymi instytutami świata.

Autor wyjaśnia słowo „archeometria”. Przedmiotem archeometrii są naukowe badania materiałów, z których powstały obiekty zabytkowe. Celem tych badań jest określenie materiałów i technik powstawania obiektów zabytkowych sztuki, archeologii i etnografii, potwierdzenie ich pochodzenia i wieku, badanie ich oryginalności oraz zebranie wpływających z analizy materiałowej wniosków dotyczących rozwoju historycznego, gospodarczego i socjalnego, jaki zachodził w ciągu wieków.

W następnym rozdziale omówione zostały najważniejsze materiały, z których zbudowane są obiekty zabytkowe, a więc metale: złoto, platyna, srebro, miedź, brąz, mosiądz, żelazo, ołów, cyna i cynk. W załączonych tablicach podano wyniki analiz tych metali pochodzących z różnych części świata, wraz z ilościami pierwiastków śladowych mogących świadczyć o przynależności obiektu do określonego kręgu kulturowego. Podobnie opisane są kamienie (szlachetne i półszlachetne), szkło, ceramika, malarstwo (z zestawieniem pigmentów i chronologią ich stosowania), drewno, papier, papirus, pergamin, tkaniny, woski, wschodnioazjatycka laka, bursztyn, kość słoniowa i kość zwykła.

Osobny rozdział przedstawia sposoby postępowania przy rozpoznawaniu falsyfikatów.

Dalsza część książki poświęcona jest metodom analizy materiałów. Zawiera podrozdziały: badania w świetle widzialnym, badania w świetle podczerwonym, badania w świetle ultrafioletowym, mikroskop, mikroskop elektronowy, elektronowy mikroskop rastrowy (zwany u nas skaningowym), techniki badań w promieniach przechodzących (rentgen), autoradiografia neutronowa, analiza chemiczna, mokre metody analityczne (omówiono tylko z historycznego punktu widzenia), ultramikroanaliza, fotometria spektralna, fotometria płomieniowa, absorpcja atomowa, analiza emisyjna, analiza rentgenofluorescencyjna, metody elektroanalizy, mikrosonda, analiza aktywacyjna, analiza rentgenostrukturalna, spektrografia w podczerwieni, rezonans magnetyczny, chromatografia, spektrometria masowa, analiza termiczna, spektroskopia Mössbauera, analiza radiometryczna, oznaczanie własności fizycznych, analiza aminokwasów, fotografia, fotogrametria. Dla każdej metody podana jest jej czułość i zakres stosowania.

Już samo wyliczenie metod może przyprawić o zawrót głowy chemika konserwatora, ślęczącego w większości laboratoriów krajowych nad często niezupełnie sprawnym mikroskopem lub parającego się chromatografią bibułową.

Jeszcze ciekawszy jest następny rozdział zawierający opis metod oznaczania wieku zabytków. W ostatnim rozdziale podano metody poszukiwań archeologicznych.

Książka jest uzupełniona zestawieniem piśmiennictwa związanego z badaniami materiałów.

Jak pisze w przedmowie autor, publikacja przeznaczona jest zarówno dla historyków sztuki, archeologów i etnografów, jak konserwatorów i chemików współpracujących z konserwatorami. Sądzę, że dla szerszego spopularyzowania warta jest przetłumaczenia na język polski.

Jerzy Kehl

Władysław Ślesieński, *Techniki malarskie – spoiwa mineralne, „Arkady”, 1983, 319 ss., 51 il. kol.*

Książka jest pierwszą z trzech zapowiadanych od dawna przez wydawnictwo „Arkady” i oczekiwanych przez czytelników książek tego samego autora, poświęconych technikom artystycznym. Jak informuje wydawnictwo, spełnia ona funkcję podręcznika dydaktycznego zarówno dla studentów szkół artystycznych, jak i wszystkich zajmujących się tymi zagadnieniami.

W 14 rozdziałach opisane zostały następujące techniki:

1. Technika fresku mokrego,
2. Technika fresku suchego,
3. Technika fresku pakułowo-wapiennego,
4. Technika pompejańska lub kampańskie malowidła ściennie,

5. Technika sgraffita,
6. Technika krzemianowa (stereochromia, technika mineralna),
7. Technika mozaiki,
8. Technika emalii na szkle,
9. Witraż,
10. Technika malowania na wyrobach ceramicznych,
11. Technika naszkliwna malowania na wyrobach ceramicznych,
12. Technika podszkliwna malowania na wyrobach ceramicznych,
13. Technika emalii na metalu,
14. Technika niello.